

Kratke priče Virginije Woolf

Tandara, Ena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:659245>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU, MEDIJE I MENADŽMENT
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ MEDIJSKA KULTURA

ENA TANDARA

KRATKE PRIČE VIRGINIJE WOOLF

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

Doc. dr. sc. Tatjana Ileš

Osijek, 2020.

SAŽETAK

Virginia Woolf se smatra jednom od najznačajnijih engleskih književnika. Njeni su radovi poznati diljem svijeta, a nerijetko je i sama inspiracija za filmove, serije i predstave. Rad se bavi analiziranjem kratkih priča V. Woolf, napisanih u razdoblju od 20 godina. Prije analize, predstavljen je autoričin život, njezino djelovanje u grupi umjetnika *Bloomsbury*, te kako je nehotice postavila temelje feminizma. Rad će se osvrnuti i na narativne tehnike korištene u djelima autorice, ponajprije struju svijesti, te zašto se autorica smatra jednom od predstavnica modernizma u književnosti. U zaključku se zaokružuje ličnost Virginije Woolf, te zašto je pisala o temama poput odnosa muškaraca prema ženama i nestajanju aristokracije.

Ključne riječi: Bloomsbury grupa, struja svijesti, feminizam, modernizam

ABSTRACT

Virginia Woolf is considered one of the most important English writers, with works known all over the world, often serving as an inspiration for films, series and plays. Paper deals with analysis of short stories by V. W., written over a period of 20 years. Prior to the analysis, the author's life, her work in the *Bloomsbury* group of intellectuals and artists, and how she unintentionally laid the foundations of feminist discourses were presented. Paper will also focus on the narrative techniques used in the author's works, primarily stream of consciousness, and why is she considered one of the key figures in literature of modernism. In the end, it is concluded with a bigger picture of Virginia Woolf, and why she wrote about topics such as men attitudes toward women and disappearance of aristocracy.

Keywords: Bloomsbury group, stream of consciousness, feminism, modernism

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
diplomski/završni
pod naslovom _____

_____ te mentorstvom _____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
1. UVOD.....	5
2. O AUTORICI	6
3. BLOOMSBURY GRUPA.....	8
4. DJELA I STIL PISANJA	9
5. FEMINIZAM PRIJE FEMINISTICA.....	11
6. KRATKE PRIČE.....	13
6.1. NENAPISANI ROMAN	14
6.2. KUĆA DUHOVA	16
6.3. ZAJEDNO I ODVOJENO	17
6.4. TRENUCI POSTOJANJA	19
6.5. NOVA HALJINA	21
6.6. DAMA U ZRCALU.....	23
6.7. LAPPIN I LAPINOVA	25
6.8. OSTAVŠTINA.....	27
7. ZAKLJUČAK.....	29
8. LITERATURA	30

1. UVOD

Tema ovoga rada, kratke priče Virginije Woolf, obrađena je analizom i interpretacijom osam priča odabranih iz autoričine zbirke *Kuća duhova* iz 1944. godine. Rad započinje kratkom biografijom V. Woolf, koja će pobliže opisati razvijanje većine tema o kojima je pisala autorica.

Nakon kratkog pregleda života V. Woolf, pobliže se predstavlja djelovanje unutar *Bloomsbury grupe* sačinjene od grupe prijatelja okupljenih oko obitelji Stephen. Rad će prikazati osnovne informacije, članove te svrhu postojanja grupe.

Budući da je još u ranoj mladosti imala loša iskustva s muškom dominacijom, počevši od oca, a zatim i od starije polubraće, vrlo rano je počela razmišljati o položaju žena u društvu. Stoga se rad detaljnije posvećuje djelima autorice u kojima je isticala neravnopravnost i položaj žena u društvu. Zbog zalaganja za ravnopravnost u svojim djelima, esejima i predavanjima, smatra se začetnicom feminističkih stajališta, iako nikad nije prihvaćala takve oznake za svoja djela.

Izuzev tema o kojima piše Virginia Woolf, obratit će se pozornost i na narativne tehnike autorice. Tijekom života pratila je i izučavala rad Jamesa Joycea, autora *Uliksa* (1922.), koji se smatra jednim od začetnika nove tehnike pisanja, tzv. *struje svijesti*. Upravo tom tehnikom je autorica napisala većinu svojih fikcija, pa rad nastoji povezati razlog korištenja spomenute tehnike i dojam kojeg ostavlja na čitatelja.

2. O AUTORICI

Slika 1. Virginia Woolf (1927.)

Adeline Virginia Stephen rođena je 25. siječnja 1882. godine kao šesto od osmero djece. Godine djetinjstva provodi u velikoj viktorijanskoj obitelji u londonskoj ulici Hyde Park Gate. U to vrijeme, školovanje djece nije bilo obavezno, stoga otac i ugledni intelektualac Leslie Stephen svoje dvije kćeri Virginiju i Vanessu školuje kod kuće. Time su sestre Stephen stekle veliko, ali neformalno obrazovanje te vrlo rano znale čime će se baviti ostatak života.

Kao mlada i znatiželjna djevojka, Virginia je pokrenula obiteljske novine *Hyde Park Gate News* te započela dokumentiranje anegdota unutar obitelji. Ipak, rane traume bacile su sjenu na bezbrižno djetinjstvo i obilježile Virginiju do kraja života. Nakon iznenadnog gubitka majke u 13. godini, Virginia doživljava prvi od mnogih psihičkih slomova, djelomično uzrokovan i seksualnim zlostavljanjem starije polubraće Georgea i Geralda Duckwortha, o čemu piše u svojim autobiografskim esejima *Skica prošlosti* (1939.) i *22 Hyde Park Gate*. Također, s 15 se godina suočava s gubitkom starije polusestre koja je do tada vodila kućanstvo.

Godine 1904. Leslie Stephen umire od raka želuca, što je pridonijelo još jednom mentalnom slomu Virginije Stephen, nakon kojeg biva smještena u bolnicu. Godinu dana kasnije, 26-godišnji brat Thoby umire od trbušnog tifusa nakon obiteljskog putovanja u Grčku.

Unatoč svojoj bolesti, koja se danas opisuje kao manična depresija ili bipolarni poremećaj, Virginia postaje novinarkom i kolumnisticom te središnjom figurom *Bloomsbury grupe*. Ostatak života spisateljica često mijenja mjesto prebivališta, uglavnom u pratnji supruga Leonarda Woolfa, čiju veliku podršku ima do kraja života, pa i mnogo godina nakon.

Tijelo Virginije Woolf pronađeno je 18. travnja 1941. u rijeci Ouse gdje se utopila napunivši džepove kamenjem. Suprugu Leonardu 28. ožujka ostavlja pismo, moleći ga da spali sve njezine papire. Woolf to nije učinio već je do kraja života uređivao i objavljuvao radove na točno određene datume. (Harris, 2011:171) Na taj način održava sjećanje na Virginiju Woolf.

Objavljene su zbirke njenih eseja, a 1954. godine odabrani su ulomci iz osobnih dnevnika. Ipak, odabrani su samo ulomci koji se tiču procesa pisanja. Ulomci su objavljeni pod nazivom *A Writer's Diary*. Dvadesetak godina kasnije izašli su cjeloviti dnevnicu u pet svezaka koje je uredila supruga Virginijinog nećaka Quentina Bella, Anne Olivier Bell. (Harris, 2011:172)

3. BLOOMSBURY GRUPA

Nakon smrti oba roditelja i starije sestre Stelle; Virginia, Vanessa i Thoby Stephen iznajmljuju stan u Bloomsburyju gdje pokreću scenu za društvene, umjetničke i seksualne slobode. Formira se *Bloomsbury grupa* koja nikad nije bila formalno udruženje, već grupa prijatelja različitih struka, ali sličnih pogleda na svijet. Između 1903. i 1930. redovito se sastaju kako bi raspravljali o umjetnosti, filozofiji, idejama, vrijednostima i životu općenito. Ostali pripadnici *Bloomsbury grupe* bili su romanopisac E. M. Forster, biograf Lytton Strachey, likovni kritičar Clive Bell, slikar Duncan Grant, ekonomist John Maynard Keynes i književnik Leonard Woolf.

Na umjetničku grupu utjecale su ideje filozofa Georgea Moorea i njegovog djela *Principia Ethica* iz 1903., koje raspravlja o pojmu 'dobro', odnosno koliko je nešto dobro samo po sebi, a koliko na to utječe subjektivna ljudska procjena.

Nadalje, grupa je bila svjesna svoje uloge u stvaranju novih društvenih vrijednosti te potiskivanju starih oblika engleskog društva, posebice aristokratskih i klasnih podjela. Promiču veće slobode, ravnopravnost spolova, nove poglede na stvarnost, nove pravce u slikarstvu i književnosti te veliku važnost individualnog užitka.

Virginijine prve godine u Bloomsburyju obilježene su napornim radom, predavanjima na koledžu za odrasle i pisanjem recenzija. Londonom se brzo pročulo da je vješta recenzentica, a do sredine 1905. već je imala povećani broj objavljenih članaka o ženama, glazbi, umijeću pisanja eseja te raznim piscima. (Harris, 2011:45)

Godine 1911. upoznaje budućeg supruga Leonarda Woolfa, kojeg u dnevniku kratko nakon upoznavanja opisuje kao „Židova bez prebijene pare“. Ipak, L. Woolf je intelektualac koji je iste godine objavio roman *The Village in the Jungle* (1911.). Woolfovi su se vjenčali 1912. godine, a u njihovom domu se nastavljaju okupljati *bloomsburijevci*.

4. DJELA I STIL PISANJA

Virginia Woolf je za života napisala devet romana, preko 40 kratkih priča, biografiju Rogera Fryja, jednu biografiju o psu, niz eseja, od kojih se dva smatraju temeljem feminističkih stajališta te mnoštvo drugih radova, dnevnika i pisama objavljenih posthumno.

Virginija Woolf je u svojim djelima nastojala prikazati sve promjene, uzbuđenja, ali i strahote modernog doba na početku 20. stoljeća. Shvaćala je da dolazi novo doba obilježeno velikim razvitkom tehnologije, gradova i obiteljskog života za koje će biti potrebna nova vrsta pisanja i pisca. Razvija tehniku bilježenja unutarnjeg monologa, odnosno automatskog pisanja misli koje struje glavom. Takav je način pisanja poznat kao tehnika struje svijesti (eng. *stream of consciousness*). Karakteriziraju ga asocijacije, dekonstrukcija rečenica, nedostatak interpunkcija te nedostatak kronološke radnje. Apstraktne i lebdeće riječi, kao u misaonim procesima ljudskog mozga.

Kroz svoje romane i pisanja, Woolf nastoji otkriti sebe i svoju prošlost te zato često eksperimentira s kratkim pričama ili žanrom biografije, odnosno stvaranjem likova utemeljenima na njoj samoj ili na bliskim ljudima. S druge strane, pojavljuju se i likovi potpuno neodređeni ili s rijetkim naznakama i opisima osobnosti.

Također, Virginia Woolf je poznata po dnevnicima i pismima, koje je pisala svaki dan po nekoliko sati. Dnevnik započet u listopadu 1917. nastavlja pisati do kraja života. U dnevnike je zapisivala događaje, opise ljudi i mjesta, nasumične misli i sanjarenja, a sve bez ispunjavanja književnih formi pisanja. Njezini dnevnik sadrže jedan od najdetaljnije opisanih života svjetski poznate osobe. (Harris, 2011:65)

Woolf kreira svoju frazu *trenuci postojanja*, koju prvi put spominje u eseju *Skica prošlosti*. Sirković (2015:n.p.) zaključuje da tom frazom autorica razrađuje ideju o ljudskoj pasivnosti prema svijetu, odnosno da su ljudi većinu svjesnog života zapravo nesvjesni većine poslova koje obavljaju tijekom dana. S druge strane, postoji i stanje u kojem ljudi bivaju odjednom i potpuno svjesni svijeta oko sebe i svojih emocija, rijetki trenuci otkrića. Frazu i efekt V. Woolf koristi u mnogo svojih priča, od kojih se jedna analizira u ovom radu.

Nekoliko godina prije udaje za Leonarda Woolfa, Virginia je počela raditi na svom prvom romanu. Nakon devet godina i bezbroj nacрта, objavljen je 1915. godine kao *The Voyage Out*. Dvije godine kasnije, bračni par Woolf kupuje tiskarski stroj i osniva *Hogarth Press*, vlastitu izdavačku kuću. Virginia u to doba intenzivno istražuje djela Sigmunda Freuda i psihoanalizu te objavljuju prve engleske prijevode njegovih tekstova te poeziju pjesnika T. S. Eliota. (Radmilo Derado, 2007:43) Vanessa Bell, sestra V. Woolf, oslikala je većinu naslovnica objavljenih u *Hogarth Press-u*.

Slika 2. Naslovnice Vanesse Bell

5. FEMINIZAM PRIJE FEMINIZMA

Virginia Woolf se danas smatra jednom od najistaknutijih predstavnica i začetnicom fenomena u književnoj teoriji poznatog kao *žensko pismo*. Kako navodi Agić (2017), takvo pisanje je nastojanje žena da se kroz svoja djela u društvenoj zajednici, kojom dominiraju muškarci, nametnu kao ravnopravne.

Iako se često karakterizira feminističkom spisateljicom, ona sama nije prihvaćala takav naziv za svoja djela. Ipak, stavovi koje je iznosila u svojim radovima, za njezino su vrijeme bili novi i revolucionarni, zbog čega će nekoliko desetljeća kasnije postati središnja figura i temelj feminističkih diskursa.

Njezina promišljanja spolnih i rodni pitanja često su bila kritizirana zbog općeprihvaćenih predrasuda i tradicionalnih shvaćanja spola i roda. Prije V. Woolf, ni jedan pisac ili spisateljica nije pravio razliku između ta dva pojma. U doba njezinog stvaranja, termini 'spol' i 'rod' se nisu koristili kao sredstvo razlikovanja bioloških i kulturnih karakteristika. (Radmilo Derado, 2007:43) U njezinim romanima, muški likovi su prikazani kao privilegirani pojedinci skloni kontroli i dominaciji, dok ženama uglavnom pripisuje odlike inferiornog bića koje se žrtvuje ne bi li muškarac postigao njoj nedostižne ciljeve. Takve razlike spolova i rodova spisateljica u velikoj mjeri pripisuje kulturološkim običajima, a u manjoj mjeri spolno određenim osobinama.

Vlastita soba je esej objavljen 1929., a sastoji se od dvaju predavanja koja je Woolf održala na ženskim sveučilištima Newnhamu i Girtonu u Cambridgeu 1928. godine. U eseju autorica razmatra materijalne uvjete koji su potrebni da bi žena postala spisateljica, a to su novac i radna soba, odnosno prostor u kojem će moći neometano stvarati. Te dvije stvari su ženama često nedostupne zbog uloge u obitelji gdje na nju pada briga za djecu i dom. Sam stil eseja je duhovit i lagan, autorica se usputno obraća čitatelju i nizom narativnih tehnika provlači pitanja i odgovore vitalnog značaja.

Esej *Tri gvineje* objavljen je 1938. kao svojevrsni nastavak eseja *Vlastita soba* jer govori o važnosti obrazovanja za žene i o njihovoj ekonomskoj samostalnosti. Krajem 30ih godina rasle su tenzije u Europi zbog pojave nacizma i fašizma, te skorog rata. Bračni par Woolf je pažljivo pratio razvitak situacije u Europi, pogotovo jer je Leonard bio Židov.

Woolf u eseju raspravlja o tome kako žene mogu sudjelovati u sprječavanju rata ako su isključene iz politike, obrazovanja i javnog života. *Tri gvineje* je simboličan naziv koji predstavlja tri velika cilja koje želi podržati, a to su zaustavljenje rata, kampanja za obnovu ženskog fakulteta i organizacija za pomoć ženama pri zapošljavanju u profesijama koje su uglavnom rezervirane za muškarce.

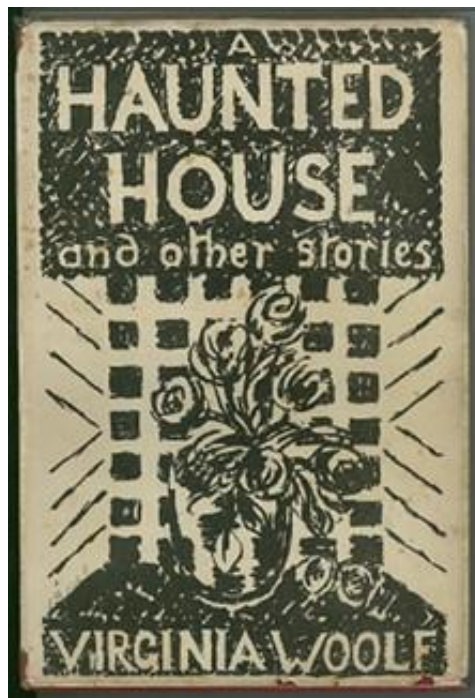
„Nikad ne prestanimo razmišljati – kakva je to civilizacije u kojoj smo se našle? Kakve su to ceremonije i zašto bismo morale u njima sudjelovati? Kakve su to profesije i zašto bismo morale putem njih zarađivati? Kamo nas, ukratko, vodi ta povorka sinova obrazovanih muškaraca?“ (Woolf, 1938:70)

Esej *Tri gvineje* je pomalo zanemaren, prvenstveno zbog žanrovske neodređenosti, uslijed korištenja struje svijesti i fikcije ili ne-fikcije, te vrlo snažne antiratne i mizandrijske poruke.

6. KRATKE PRIČE

Dvije godine nakon smrti Virginije Woolf, Leonard objavljuje zbirku kratkih priča *Kuća duhova*. Objavljeno je šest od osam priča iz njezine knjige *Ponedjeljak ili utorak* iz 1921., jedine zbirke priča objavljene za života autorice. U zbirku su dodane i priče nastale u razdoblju između 1922. i 1941., pisane za različite časopise te šest neobjavljenih tekstova iz autoričine arhive. Sveukupno 18 priča.

Posthumno objavljena zbirka kratkih priča *Kuća duhova* se može shvatiti kao cjelina njezina života. U svakoj se priči osjeti poveznica sa slojevitim i bogatim životom spisateljice, kao i njezina senzibilnost za svijet oko sebe. Zanimanje za kratke priče pokrenula je kupovina tiskarskog stroja 1917. koji je spisateljici omogućio veću slobodu u pisanju. Rezultat te slobode i zanosa bio je niz kratkih priča za koje je inspiraciju nalazila u svakodnevnim sitnicama poput mrlje na zidu ili vožnje vlakom. Mnogi motivi, teme, pa čak i likovi njenih poznatih romana, poput para Dalloway, nalaze se i u njenim kratkim pričama. Iako ih je dovršila relativno malo, Virginia Woolf se s vremena na vrijeme vraćala formi kratkih priča.

Slika 3. Naslovnica prvog izdanja zbirke *Kuća duhova* (1944)

6.1. NENAPISANI ROMAN

Nenapisani roman je kratka priča prvi put objavljena 1920. godine u časopisu *London Mercury* te kasnije opet u zbirci *Ponedjeljak ili utorak* (1921.). Priča je primjer autoričinog modernističkog načina pisanja, jer nema klasični zaplet, već opisuje brze misli i maštu pripovjedačice dok putuje vlakom.

Protagonistica je promatrač svojih suputnika, koji svi pokušavaju izbjeći kontakt očima s ostalim putnicima u vagonu. Svi osim jedne žene nasuprot. Nakon nekoliko stanica, ostaju same u kupeu te započinju kratak razgovor:

“Dugo ne dolaziti – to je loša strana toga – ” Ah, sad se približavamo katastrofi, “Moja šogorica – ” gorčina njenog tona bila je kao limun na hladnom čeliku, i nije se obraćala meni nego sebi kad je promrmljala, “besmislica, rekla bi – svi oni tako kažu”, i govoreći se vrpaljila kao da joj je koža na leđima poput kože očerupane kokoši iz izloga mesnice.”
(Woolf, 1944:11)

Pripovjedačica osjeća nervozu svoju suputnice pa ju nastavlja promatrati. Vjeruje da krije veliku tajnu zbog koje živi nemirno već godinama.

Daje joj ime Minnie Marsh, te nastavlja zamišljati život nepoznate žene kao neudanu i bez djece. Zaključuje da je mračna tajna krivica za smrt mlađeg brata zbog predugog zadržavanja u trgovini.

„Ona trči, juri, kući stiže, ali prekasno. Susjedi – liječnik – maleni brat – kotlić – opeklina – bolnica – mrtav – ili samo šok zbog toga, krivica? Ah, ali pojedinosti nisu važne! Važno je ono što nosi u sebi; mrlja, zločin, nešto što treba okajati, uvijek tamo između njenih lopatica. “Da”, čini se da mi kima, “to je ono što sam učinila.” (Woolf, 1944:13)

Priča se nastavlja maštovitim i zaigranim zamišljanjima pripovjedačice, u kojoj se pojavljuju i drugi likovi. Sve do trenutka kada vlak stiže u stanicu Eastbourne. Gospođu "Minnie Marsh" na stanici dočekuje mladić koji je, čini se, njezin sin. Žena nije bez djece i vjerojatno ne namjerava ostati kod šogorice. Nakon kratkog šoka zbog potpuno krivih pretpostavki, pripovjedačicu obuzima oduševljenje nepredvidljivošću života:

„Ako i padam na koljena, ako izvodim obred, tu prastaru lakrdiju, vi ste, neznani likovi, oni koje obožavam; ako širim ruke, ti si onaj kojega grlim, kojega privlačim k sebi – divni svijete!”
(Woolf, 1944:22)

Iz biografije Virginije Woolf se saznaje da ju je nezasitno zanimao svijet i ljudi oko nje, do najmanjih detalja. Svoje nećake je ispitivala o načinu na koji su se ujutro probudili i je li bilo sunca u njihovim sobama. (Harris, 2011: 56) Iz priče *Nenapisani roman* mogu se vidjeti autoričini maštoviti zanosi i doživljaji svijeta, te njeno umijeće pisanja tehnikom struje svijesti.

6.2. KUĆA DUHOVA

Kuća duhova prva je kratka priča u istoimenoj zbirci, objavljena 1921. u zbirci *Ponedjeljak ili utorak*.

Virginia Woolf je rano ostala bez obaju roditelja. Majka Julija umrla je u Virginijinoj 13. godini, a otac, koji je imao snažan utjecaj na život i stvaralaštvo mlade spisateljice, umro je kad je Virginia napunila 22 godine. Njeni osjećaji prema roditeljima su uvijek bili snažni, ali i pomiješani. Otac je razumio Virginijin intelekt i iskreno vjerovao u njezin spisateljski talent, ali je od ženine smrti bio obuzet vlastitom tugom što ga je vjerojatno i odvelo u ranu smrt. *Kuća duhova* priča je o sablasnom paru koji uhodi kuću po noći tražeći „svoje blago“.

Virginia Woolf od svojih čitatelja traži da sami shvate o čemu se govori jer su objašnjenja rijetka ili ih uopće nema. Potrebno je dobro poznavati život autorice da bi se potpuno razumjela ova zbirka.

„Smrt je staklo; smrt je između nas; došla najprije po ženu, prije stotinu godina, ostavljajući kuću, pečateći sve prozore: sobe bijahu zamračene.“ (Woolf, 1944:4)

Citat, naime, govori o ranom gubitku majke iz kuće te kako s njom odlazi sva svjetlost i život iz mračnog viktorijanskog doma.

Virginia u svom dnevniku bilježi da je za njenog oca bolje što nije doživio duboku starost.

„Njegov bi život u potpunosti utnuo moj. Što bi se dogodilo? Nikakvo pisanje, nikakve knjige – nezamislivo.“ (Harris, 2011:38)

Tek nakon njegove smrti, Virginia uspijeva objaviti prvi roman.

6.3. ZAJEDNO I ODVOJENO

Kratka priča *Zajedno i odvojeno* napisana je 1925., a prvi put objavljena u zbirci *Kuća duhova* 1944. godine.

Virginia Woolf se udala u svojoj tridesetoj godini, većinu mladosti je vjerovala da će zauvijek biti „luda tetka, sama i neudana“. (Harris, 2011:7) U ovoj priči istražuje teme ega, te propituje zašto je dugo bila sama. Isto tako, vjerojatno opisuje mnoge sastanke i poznanstva koje je ostvarila na kratko, ali se nisu zadržali. Iz biografije V. Woolf se saznaje da je četiri puta odbila prosidbu jer je tražila muškarca s kojim će biti ravnopravna.

Radnja priče je na zabavi gospođe Dalloway, gdje se upoznaju gospodin Serle i gospođica Anning. Gospodin Serle je samosvjestan, ponosan čovjek koji, čini se, živi na slavi svoje obitelji:

“Da. Mi smo izvorno normanska obitelj koja je došla s Osvajačem. To jest, došao je Richard Serle, koji je sahranjen u katedrali. Bio je vitez podvezice.” (Woolf, 1944:134)

S druge strane gospođica Anning je povučena u svoj mali svijet, bez previše uzbuđenja, rizika ni hrabrosti:

“...te je imala vrlo malo muških prijatelja – općenito vrlo malo bliskih prijatelja, mislila je, ali napokon, želi li ih imati više? Ne. Imala je Saru, Arthura, kućicu, čaučaua...” (Woolf, 1944:134)

Njih dvoje nastavljaju razgovor u kojem muškarac misli da pokazuje sve svoje najbolje odlike, dok žena negativno razmišlja o njemu, spremna za odlazak. Ipak, taština joj ne da ostaviti negativan dojam, stoga okreće priču u pokušaju dokazivanja svoje inteligencija, što dovodi do ugodnog trenutka koji mijenja dojam obje strane:

“Oči im se susretoše; sudariše radije, jer oboje su osjećali da se iza očiju odjednom uspravilo ono samotno biće koje sjedi u mraku dok se njegov plitki živahni dvojnik bavi svim onim skakutanjem i mahanjem održavajući predstavu na životu; odbacilo ogrtač; suočilo se s drugim. Bilo je to uznemirujuće; bilo je uzbudljivo.” (Woolf, 1944:136)

“Ništa nije toliko čudno kao ljudski odnosi, mislila je, zbog tih promjena, te izvanredne iracionalnosti, jer njeno se nesviđanje sada pretvorilo u žestoku i zanosnu ljubav, ništa manje, no čim joj je pala na pamet riječ “ljubav”, ona je odbaci, misleći ponovno kako je um nerazumljiv, sa svojim vrlo oskudnim riječima za sva ta zapanjujuća zapažanja, te izmjene boli i užitka.” (Woolf, 1944:139)

Ovakav preokret opisuje koliko je malo potrebno da čovjek promijeni mišljenje i emocije, što može biti autoričina poruka da čovjek, ako ne pazi, može lako pasti pod vanjske utjecaje, poput trenutka lažne dobrote ili strasti.

“Nasmiješio se; prihvatio; prekrižio noge na drugu stranu. Ona je odigrala svoju ulogu, on svoju. I tako je sve došlo kraju. A iznad njih oboje u trenu se nadvila ona paralizirajuća pustoš osjećaja, kad se u duši ništa ne otvara, kad njeni zidovi izgledaju poput škrljevca; kad praznina gotovo boli...” (Woolf, 1944:141)

Oboje prepoznaju da je trenutak bio pomalo lažan, pa se vraćaju neugodnoj tišini iz koje ih spašava dolazak treće osobe u razgovor. Moguće je da je ova priča preslika događaja u kojima se Virginia nalazila protiv svoje volje, te ostajala posramljena sa željom da se povuče u svoj mali svijet radne sobe.

6.4. TRENUCI POSTOJANJA „SLATEROVE PRIBADAČE NEMAJU OŠTRE VRŠKE“

Trenuci postojanja - Slaterove pribadače nemaju oštre vrške je priča napisana 1927. godine, prvi put objavljena u američkom časopisu *The Forum*.

“Slaterove pribadače nemaju oštre vrške – niste li i vi to već primijetili?” rekla je gospođica Craye okrećući se u trenu kad je ruža pala s haljine Fanny Wilmot, i Fanny se sagnula, ušiju punih glazbe, potražiti pribadaču na podu.” (Woolf, 1944:102)

Fanny Wilmot je mlada djevojka na satu glasovira kod žene srednjih godina Julije Craye. Priča počinje jednostavnim događajem padanja pribadače na pod, koji pokreće lavinu misli u glavi Fanny Wilmot. Dok Fanny traži pribadaču, čitatelj upoznaje učiteljicu glasovira Juliju Craye.

Trenuci postojanja jedna je od rijetkih priča V. Woolf u kojima je žena neovisna o muškarcu, što se može naslutiti iz rečenice:

„Julia Craye rekla da je “svrha muškaraca, naravno, da nas štite” ... „To je jedina korist od muškaraca, rekla je.” (Woolf, 1944:105)

Štoviše, moguće je da autorica istražuje lezbijske sklonosti, što se može iščitati iz neverbalne komunikacije Julije Cray i učenice Fanny Wilmot:

“...smiješeći se onim istim čudnim smiješkom, dok je Fanny stajala zakopčavajući svoj ogrtač, smiješkom od kojega je Fanny, kao i cvijet, postala svjesna vlastite mladosti i sjaja sve do vršaka prstiju, no koji je učinio i da – također poput cvijeta, slutila je – osjeti neku nelagodu.” (Woolf, 1944:105)

Nadalje, Fanny nastavlja razmišljati o životu Julije Craye, povezuje činjenice koje je sama primijetila s onim što je čula od gospođice Kensington, ravnateljice glazbene škole. Tako se u priči otvaraju dvije stvarnosti, dva toka vremena. Prvi je sami vanjski događaj u učionici koji vjerojatno traje par minuta, dok Fanny traži pribadaču. Zatim se stvara druga unutarnja stvarnost u mislima Fanny Wilmot gdje se isprepliću njezina sjećanja iz prošlosti, emocije, utisci i zaključci o Juliji.

Unutarnja stvarnost je glavina priče s povremenim prekidima rečenicama poput: „Gdje li je pala ta pribadača?“ i trenutnim vraćanjem u naizgled nepovezane misli o Julijinom bratu ili bivšim ljubavnicima.

Na kraju Fanny pronalazi pribadaču, ustaje se s poda i gleda u gospođicu Craye, koja sjedi i strpljivo čeka pronalazak pribadače. Čini se da na ovom dijelu priče počinje erotska fantazija djevojke prema učiteljici:

„... gledajući kroz gospođicu Craye vidi sam izvor njezinog bića kako šiklja čistim srebrnim kapljicama.” ... „vidjela Juliju kako mirno silazi zavojitim stubama na livadu; zatim kako nalijeva čaj ispod cedrovog stabla...” (Woolf, 1944:109)

Priča završava poljupcem Julije i Fanny, ali bez objašnjenja je li to i dalje fantazija učenice ili stvarnost. Autorica ovom pričom vjerojatno istražuje temu samostalnih žena, koji su razlozi zašto su neudane te vjerojatno razlog zašto je i sama autorica dugo bila neudana. Iz dnevnika i pisama V. Woolf se saznaje da ju je mučilo što je sama i neudana, svojoj sestri je napisala da će zauvijek biti „neudana – neuspješna – bez djece – luda, također, nikakva spisateljica“. (Harris, 2011:7) Svejedno, i u tim je razdobljima imala sklonosti i erotske odnose sa ženama.

6.5. NOVA HALJINA

Nova haljina je priča objavljena 1927. godine u časopisu *The Forum*. U priči se spominju likovi i događaji iz romana *Gospođa Dalloway* (1925.), što može značiti da je priča *Nova haljina* izvorno bila poglavlje u romanu.

Sestre Virginia i Vanessa su od malena imale težak odnos s braćom iz majčinog prvog braka. Iz dnevnika i zapisa se saznaje o seksualnim zlostavljanjima sestara još u djetinjstvu. S traumama se sestre nose tako što satiriziraju i ismijavaju stariju braću, ali svejedno Virginia do kraja života ima problem s intimom i tjelesnošću. S druge strane, sestra Vanessa je potpuna suprotnost i veliki zagovaratelj seksualnih sloboda.

Glavni lik kratke priče *Nova haljina* je Mabel, djevojka iz velike obitelji nižeg staleža koja pati od nesigurnosti oko odjeće koju nosi.

„Pritiskala ju je njezina vlastita zastrašujuća neprikladnost; njen kukavičluk; njena jadna, razvodnjena krv.“ (Woolf, 1944:47)

Iz ove rečenice se vidi Mabelina okrutnost prema samoj sebi, iako povijest njezine obitelji nije toliko beznačajna. S obzirom da je pozvana na zabavu gospođe Dalloway, te se spominju majčini *modni žurnali*, naslućuje se da je majka bila poznata dizajnerica ili krojačica.

Spisateljica u svojim kratkim pričama istražuje i temu visokog društva, u čijim se krugovima i sama često nalazila, nerijetko protiv svoje volje. Naime, stariji brat George je izvodio sestre na balove i večere, iako su ga one prezirale i ismijavale. Takve večere su se sastojale od raskošnog bogatstva aristokracije kasnog viktorijanskog doba, čiji je kraj Virginia predvidjela u svojim djelima. Iz biografije i dnevnika V. Woolf se saznaje da se sa svojim intelektom nije uklapala u površne razgovore takvih zabava, pa je često ostajala posramljena. Također, poznato je da je V.W. uvijek odskakala od vršnjaka kad je u pitanju bio izbor odjeće. Rano je pronašla svoj stil koji je bio ispred svog vremena, što su drugi ljudi primjećivali i komentirali. U takvim situacijama bi Virginia očajavala kao i protagonistica kratke priče *Nova haljina*, te se osjećala kao da ne pripada na zabave gdje su otmjeni ljudi. Trudila se izbjeći takva događanja, čak i kad je postala slavna. (Harris, 2011:33)

Mabel većinu večeri provodi na „plavoj sofi“ razmišljajući o svom životu:

„Tako je to kad si jedno od desetero djece; nikad nemaš dovoljno novaca, uvijek štednja i kresanje; i njezina majka koja nosi velike kante, i linoleum na rubovima stepenica, i jedna otrcana mala kućna tragedija za drugom – nikakva katastrofa, farma ovaca koja je propala ali ne sasvim; njezin najstariji brat koji se oženio ispod svog staleža ali ne mnogo – nije bilo ničeg romantičnog, ničeg ekstremnog u vezi s njima svima“ (Woolf, 1944:57)

Ipak, kroz razmišljanja shvaća da je najbolje trenutke života provela uz svog muža, te da uživa u svom jednostavnom životu i sitnica poput zajedničkog ručka.

Priča završava Mabelinim odlaskom, što može simbolizirati bijeg od stavova i priča ljudi sa zabave, kao i preuzimanje kontrole nad svojim životom i prihvaćanje vlastite individualnosti.

„Ustala je s plave sofe, i žuto dugme u zrcalu također je ustalo, mahnula je Charlesu i Rosi da im pokaže kako nimalo ne ovisi o njima.“ (Woolf, 1944:56)

Virginia Woolf je u dvadeset prvoj godini u dnevnik zapisala što misli o zabavama: „na dva ili tri sata, mnoštvo ljudi se odluči da jedni drugima pokazuju samo svoju svilenu stranu.“ (Harris, 1944:34) Shvaćala je površnost visokog društva, ali je svoje najpoznatije likove temeljila na muškarcima i ženama koje je sretala na aristokratskim zabavama.

6.6. DAMA U ZRCALU

Dama u zrcalu je kratka priča objavljena 1929. godine u časopisu *Harper*.

Priču priča sveznajući pripovjedač, a počinje rečenicom:

„Ljudi ne bi trebali ostavljati zrcala da im vise po sobama, nimalo više nego što bi trebali ostavljati otvorene čekovne knjižice ili pisma u kojima priznaju neki gadan zločin.”
(Woolf, 1944:86)

Nastavlja se opisima interijera kuće, sve složenom tehnikom struje svijesti, kroz koju autor omogućuje čitateljima da stvaraju slike i dojmove o kući. Autor postupno prelazi s opisa kuće na predstavljanje glavnog lika priče – Isabelle Tyson. Dostojanstvena žena u pedesetima, bogatog života iza sebe. Isabella je omiljena u društvu, njene ladice vrve ljubavnim pismima, zidovi su prepuni uspomena na daleka putovanja. Posjeduje veliki vrt kojeg pomno uređuje, za sebe, ali veliki dio i za poklone prijateljima.

„Brzim potezom škara odrezala je viticu pavita i ona je pala na tlo. Padajući, sigurno je propustila malo više svjetla, sigurno bi se sad moglo prodrijeti malo dublje u Isabellino biće. Sad joj dušu ispunjaju nježnost i žaljenje...” (Woolf, 1944:90)

Moguće je da autorica istražuje teme identiteta i unutarnjeg ja. Kako je imala iskustva s ljudima iz visokog društva, vjerojatno je često razmišljala što se sve nalazi iza lijepe odjeće, šminke i dostojanstvenog stava. Isto tako, kao veliki poznavatelj psihoanalize S. Freuda, autorica ovim djelom pokušava ući dublje u svoju psihu, odnosno podsvijest.

Woolf nastavlja istraživati um Isabelle:

„Ne dovodeći nijednu misao do jasnoće – jer ona je jedna od onih šutljivih osoba koje svoje misli drže zapletene u oblake tišine – bila je ispunjena mislima. Njen um bio je poput njene sobe u kojoj su svjetla napredovala i povlačila se, dolazila vrteći se i koračajući tankoćutno, širila repove, ključala sebi put; a zatim bi cijelo njezino biće bilo preplavljeno, opet poput sobe, oblakom neke duboke spoznaje, neke neizrečene žalosti i tad bi bila puna zaključanih ladica krcatih pismima, poput svojih vitrina.” (Woolf, 1944:90)

Iako je žena s mnoštvo prijatelja, u unutrašnjosti njenog uma se često spominje tuga i žaljenje. Zrcalo u ovoj priči nema svrhu refleksije stvarnosti, već predstavlja alat za otkrivanje stvarne slike čovjeka koji stoji pred njim. Zato na početku priče stoji upozorenje koje čitateljima poručuje da ne ostavljaju zrcala obješena u svojim domovima. Usporedba zrcala i čekovne knjižice je pomalo zbunjujuća jer je funkcija zrcala odražavati stvari točno onakve kakve jesu. S druge strane, autorica možda istražuje temu prihvaćanja i razumijevanja samog sebe, jer osobi koja se mrzi teško padaju gledanja u ogledalo.

Virginia Woolf je veliki dio života patila od psihičke bolesti, koja nikad nije bila dijagnosticirana. U današnje vrijeme se nagađa da je patila od bipolarnog poremećaja. (Harris, 1944:27) Bipolarni poremećaj karakteriziraju manične i depresivne epizode koje se izmjenjuju periodički.

Woolf je mjesec provodila u bolnici, ali nije prihvaćala lijekove te je tražila svoje načine liječenja. Može se pretpostaviti da joj je pisanje predstavljalo jedini lijek. Upravo zato, *Dama u zrcalu* može biti jedna od priča kojima si je Virginia Woolf pokušala pomoći i shvatiti način na koji njezin um radi. Tehnika struje svijesti joj je omogućavala nesmetano zapisivanje ideja i misli, navodeći ih jednu za drugom, točno onako kako se događa u ljudskom mozgu.

Priča završava prizorom Isabelle pred ogledalom, onakva kakva ona u stvarnosti je:

„Sad je tu bila sâma žena. Stajala je gola u tom nemilosrdnom svjetlu. I nije bilo ničega. Isabella je bila posve prazna. Nije imala misli. Nije imala prijatelja. Nije marila ni za koga. A što se tiče pisama, bili su to sami računi. Gle, stojeći tamo, stara i uglata, prošarana venama i borama, sa svojim visokim nosom i naboranim vratom, nije se potrudila ni da ih otvori. / Ljudi ne bi trebali ostavljati zrcala da im vise po sobama.” (Woolf, 1944:92)

Veliki preokret u priči poručuje, između ostalog, da ništa nije kakvim se čini na prvi pogled.

6.7. LAPPIN I LAPINOVA

Lappin i Lapinova kratka je priča objavljena 1939. godine. To je priča o sretnom mladom paru gdje supruga stvara imaginarni svijet u kojem su oni zečevi. Priču razvija sve dublje, a nakon nekog vremena joj se pridruži suprug zbog svoje ljubavi prema njoj.

Iz biografije se saznaje da je V. Woolf u svim intimnim odnosima izmišljala životinjske likove koji su joj omogućavali korištenje erotskog jezika s drugim ljudima. Poznate su i lezbijske sklonosti, te poseban odnos s Violetom Dickinson, inteligentnom, ljubaznom, u društvu poznatom ženom, koja je bila neudana, ekstremno visoka i sedamnaest godina starija od Virginije. Violetin se pas zvao Lappin. (Harris, 2011:37)

S druge strane, kroz priču se provlače i teme nezadovoljstva, društvenih podjela i obiteljskog života. Rosalind i Ernest su mladi bračni par na medenom mjesecu te na početku priče, a i braka, sve djeluje mirno i idilično. Svejedno, Rosalind osjeća da nije sve kako treba biti. Kao prvo, ne prihvaća da se njezin muž zove Ernest jer to ime zvuči previše aristokratsko i arhaično.

„Ernest je ime na koje se teško naviknuti. Nije to ime koje bi ona izabrala. Bilo bi joj draže Timothy, Antony ili Peter. Nije ni izgledao kao Ernest. Ime je prizivalo Spomenik princu Albertu, kredence od mahagonija, gravire kraljičinog supruga s obitelji – ukratko, blagovaonicu njezine svekrve u Porchester Terrace.” (Woolf, 1944:67)

Kako se spominje u priči, Rosalind je siročić bez obitelji i prijatelja te se osjeća vrlo nesigurno i da ne pripada na obiteljskom ručku Ernestove obitelji. Na tom dijelu, autorica podiže tenzije i atmosferu priče. Također, smrt svekrve i vlastelinke Thornborn prikazuje kao nebitnu i usputnu činjenicu, što može simbolizirati slabljenje visokog društva početkom 20. stoljeća. Odnosno, sve manju razliku među društvenim klasama.

Rosalindin se cijeli život vrti oko Ernesta; jedino što radi je šivanje, štrikanje i čekanje muža da dođe kući. Na temelju toga moguće je zaključiti da autorica istražuje temu muške dominacije u društvu, u kojem je žena mentalno, emocionalno i novčano ovisna o suprugu. Takav način života žensku protagonisticu vjerojatno tjera na izmišljanje imaginarnog svijeta, da bi bila sretnija.

Na kraju, Rosalind govori Ernestu da je Lapinova mrtva, što je svojevrsni poziv u pomoć, no Ernest više ne želi igrati igru zečeva:

„Ernest se namršti. Čvrsto stisne usnice. “Oh, to se dogodilo, je li?” reče, smiješeći se prilično okrutno svojoj ženi. Nekoliko je trenutaka stajao bez riječi; a ona je čekala, osjećajući kako se stežu ruke na njenom vratu.” (Woolf, 1944:77)

Priča Lappin i Lapinova završava rečenicom: „I to je bio kraj toga braka.“ Što čitatelja ostavlja u razmišljanju je li brak završio rastavom ili je supruga ostala u braku bez ljubavi jer misli da nema drugog izbora.

6.8. OSTAVŠTINA

Kratka priča *Ostavština* napisana je 1940., samo godinu dana prije no što je autorica počinila samoubojstvo. Govori o ostavštini Angele Clandon, tragično preminule supruge Gilberta Clandona. Angela je iza sebe ostavila mnoštvo dnevnika, isto kao i autorica priče, te poklon za svakog prijatelja.

„Kao da je predvidjela svoju smrt. A bila je savršeno zdrava kad je izašla iz kuće toga jutra, prije šest tjedana; kad je stupila s pločnika na Piccadillyju i auto ju je ubio.”
(Woolf, 1944:125)

Virginija Woolf si je nekoliko puta pokušala oduzeti život, s čim se može vidjeti poveznica i u ovoj priči. S druge strane, *Ostavština* istražuje i teme ega, ljubomore te uloga muškaraca i žena u društvu i obitelji.

Gilbert Clandon je poznati političar, a Angela njegova velika pomoć u poslu, kao i tajnica Sissy Miller. Kroz priču, Gilbert je više usmjeren na sebe, što se može primijetiti dok čita Angeline dnevnike. Kada dođe do dijelova u dnevniku gdje se spominje, prvo se pokušava sjetiti kako se on osjećao u tom trenutku i što je radio, s minimalnim obzirom na druge ljude. Također, njegov narcizam se prepoznaje u trenucima kada Sissy ponudi pomoć iz suosjećanja zbog gubitka žene, na što on reagira velikom taštinom:

„Je li moguće da je ona, tijekom svih tih godina u kojima ju je jedva zamjećivao, prema njemu osjećala, kao što romanopisci kažu, neku strast? U prolazu ulovi vlastiti odraz u ogledalu. Prešao je pedesetu; no nije mogao ne priznati što mu je ogledalo pokazalo – da još uvijek sjajno izgleda.” (Woolf, 1944:127)

Nadalje, čim se njegovo ime prestane spominjati u dnevniku, gubi interes za čitanje. Ipak, počinje se spominjati drugi muškarac, odnosno inicijali njegova imena - B. M., muškarac različitog karaktera i društvene klase od Gilberta. B. M. vjeruje u revoluciju i mijenjanje društvenog poretka, što su za Gilberta gluposti koje ga se ne tiču.

„Zar joj nije dovoljno da se brine za njega, za svoj dom? No, ako je to zabavlja, naravno da on nema ništa protiv. O čemu se radi? Neki okrug? Neki odbor? Mora samo obećati da se neće razboljeti. I tako je počela svake srijede odlaziti u Whitechapel. Sjeća se kako je

mrzio odjeću koju je nosila u tim zgodama. No ona se toga ozbiljno prihvatila, čini se.“
(Woolf, 1944:131)

U ovom se citatu vidi Gilbertovo omalovažavanje ženinog dobrotvornog rada, čime autorica ističe kako su muškarci općenito u to vrijeme gledali na ulogu svojih supruga u društvu. Kao i da svaki njezin napor i rad izvan braka nije pretjerano važan. Zbog svega toga, Angela se osjećala zarobljeno, jer je shvaćala koliko se njezin život razlikuje od ljudi koje je upoznala kroz dobrotvorni rad. Za razliku od Gilberta kojem nedostaje sposobnost povezivanja i altruizma prema drugim ljudima, posebno prema onima koji su manjeg društvenog statusa od njega.

Moguće je da Woolf sugerira da su mnoge žene, u to vrijeme kada je priča napisana, osjećale vrlo malo jednakosti unutar svojih brakova te ostajale potlačene i u službi svoga muža. Umjesto da se na njih gleda kao neovisne te da su njihovi napori izvan braka jednako važni, mnoge se žene smatraju samo kao produžetak svojih supruga.

Priča završava Gilbertovim shvaćanjem da je Angela počinila samoubojstvo:

„Stupila je s nogostupa da bi se pridružila svom ljubavniku. Stupila je s nogostupa da bi pobjegla od njega.” (Woolf, 1944:133)

7. ZAKLJUČAK

Virginija Woolf se svojim romanima, esejima i kratkim pričama izborila za pravo glasa i ravnopravnu ulogu u društvu, koje je početkom prošlog stoljeća bilo još više patrijarhalno nego što je danas. Opisuje ju velika iskrenost i sposobnost da analizira samu sebe, a svoja ograničenja i strahove je pretvorila u velike teme svojih radova.

Metodom analiziranja i interpretacije teksta, ponuđeno je objašnjenje svake priče kao i moguća inspiracija iz stvarnih događaja autoričinog života. Zaključuje se da su analizirane priče predstavile njezine stavove o aristokratskom, ali i modernom društvu koje je dolazilo, te kako se promijenio, ili nije, položaj žena u takvom društvu.

Autoričin strah od intime i muškog autoriteta pratio ju je tijekom života, a utjehu najčešće nalazi u samostalnim ženama u kojima, na neki način, traži majčinsku figuru. To se može zaključiti iz priča *Trenuci postojanja* i *Dama u zrcalu*. S druge strane, u priči *Lappin i Lapinova*, glavna protagonistica traži utjehu i sigurnost u muškoj figuri, što završava muškom agresijom i omalovažavanjem.

Ipak, bračni par Woolf je imao dugogodišnji, ljubavljivi i poštenjem ispunjen brak. Virginija se pamti kao energična i samouvjereni žena, koja je vodila izdavačku kuću, bez formalnog obrazovanja držala predavanja na koledžima i bila centar poznate umjetničko-filozofske grupe.

Čak i osamdeset godina nakon smrti, Virginia Woolf je i dalje vrlo zanimljiva autorica u žanrovskom i narativnom smislu. Njezini tekstovi nisu za usputna čitanja, već ih je potrebno pomno iščitavati, jer autorica, osim složene struje svijesti, vješto koristi metafore i ritam rečenice kako bi uvela čitatelja u svoj lucidni svijet riječi. Književni opus Virginije Woolf će uvijek biti aktualan jer se bavi temama i problemima koji se ponavljaju i prenose generacijama.

8. LITERATURA

1. Harris, A. (2013) Virginia Woolf – Biografija. Zagreb: Sandorf
2. Leksikon svjetske književnosti (2005) Zagreb: Školska knjiga
3. Radmilo Derado, S. (2007) Iz tame u svjetlost: seksualna tjeskoba u djelima Virginije Woolf. Književna smotra, broj 145.
4. Woolf, V. (2012) Kuća duhova. Zagreb: Mala zvona

INTERNETSKI IZVORI:

1. Agić, J. (2017) Žensko pismo: književnost autentičnog ženskog glasa. *Al Jazeera Balkans*. URL: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/zensko-pismo-knjizevnost-autenticnog-zenskog-glasa> [pristup:8.9.2020.]
2. Bipolarni poremećaji (2014). URL: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/psihijatrija/poremecaji-raspolozenja/bipolarni-poremecaji> [pristup: 9.9.2020.]
3. Britannica:
 1. Bloomsbury group – English artist circle. URL: <https://www.britannica.com/topic/Bloomsbury-group> [pristup: 5.9.2020.]
 2. Virginia Woolf – British writer. URL: <https://www.britannica.com/biography/Virginia-Woolf> [pristup: 8.9.2020.]
4. Chronological List of Works By Virginia Woolf (1997) URL: <https://www.uah.edu/woolf/chrono.html> [pristup: 8.9.2020.]
5. Čale Feldman, L. (2004) Pogovor eseja *Tri gvineje*. *Centar za ženske studije*. Zagreb. URL: <https://zenstud.hr/library/tri-gvineje/> [pristup: 15.9.2020.]
6. Haynes, S. (2019) What to Know About Virginia Woolf's Love Affair With Vita Sackville-West. *TIME*. URL: <https://time.com/5655270/virginia-woolf-vita-sackville-west-relationship/> [pristup: 7.9.2020.]
7. Hrvatska enciklopedija: Joyce, James. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29397> [pristup: 7.9.2020.]

8. Johnson, R. (2013) Moments of Being. *Mantex – information design*. URL: <https://mantex.co.uk/moments-of-being/> [pristup: 7.9.2020.]
9. Nakladnikova bilješka. *Moderna vremena*. URL: <https://mvinfo.hr/knjiga/8462/kuca-duhova> [pristup: 7.9.2020.]
10. Sirković, N. (2015). Znanstveni članak. Sveučilište u Splitu. URL: <http://www.knjizenstvo.rs/sr/casopisi/2015/zenska-knjizevnost-i-kultura/recepcija-umjetnosti-virginije-woolf-androginija-kao-svjetonazor-ili-bijeg-od-stvarnosti#gsc.tab=0> [pristup: 8.9. ,9.9.2020.]
11. Takac, B. (2019) Bloomsbury Group. *WIDEWALLS*. URL: <https://www.widewalls.ch/magazine/bloomsbury-group> [pristup: 8.9.2020.]
12. Woolf, V. (1944). *Scribd*, online knjiga, URL: <https://www.scribd.com/read/333764714/Ku%C4%87a-duhova-i-druge-pri%C4%8De#> [pristup: 29.8. – 9.9. 2020.]
13. Woolf, V. (1938) Tri gvineje. *Buka* (2015) URL: <https://www.6yka.com/novosti/virdzinija-vulf-tri-gvineje> [pristup: 15.9. 2020.]

9. PRILOZI

Slika 1. Virginia Woolf (1927.), izvor:

https://bs.wikipedia.org/wiki/Virginia_Woolf#/media/Datoteka:Virginia_Woolf_1927.jpg

Slika 2. Naslovnice Vanesse Bell, izvor: <https://lithub.com/a-brief-visual-history-of-virginia-woolfs-book-covers/>

Slika 3. Naslovnica prvog izdanja zbirke *Kuća duhova* (1944.), izvor:

https://en.wikipedia.org/wiki/A_Haunted_House_and_Other_Short_Stories#/media/File:AHauntedHouse.jpg